Vikipeedia

Samoa keel

Samoa keel on Polüneesias Samoa saartel räägitav polüneesia keel.[1]

samoa keel	
Kõneldakse	Lääne-Samoa saarel, Ameerika-Samoa saarel Uus-Meremaal Fidžil, Tongal, USA-s
Kokku kõnelejaid	360 000
Keelesugulus	austroneesia Malai-Polüneesia Kesk-Ida Austroneesia Okeaania Kesk-Okeaania Polüneesia **samoa keel**
Keelekoodid	
ISO 639-1	sm (smo)

Samoa keele kõnelejaid on 1999. aasta andmetel kokku umbes 360 000 inimest.[2] Umbes 200 000 inimest kõneleb samoa keelt Lääne-Samoa saarel, mis paikneb Vaikses ookeanis ida pool, ülejäänud samoa keele kõnelejad on Ameerika-Samoa saarel, Fidžil, Uus-Meremaal, Tongal ja Ameerika Ühendriikides. [3]

Sisukord

Arvsõnad[4]

- 1 – tasi
- 2 – lua
- 3 – tolu
- 4 – fa
- 5 – lima
- 6 – ono
- 7 – fitu
- 8 – valu
- 9 – iva
- 10 – sefulu

Keele struktuur

Kasutusel on 5 täishäälikut:
a [a:] e [ei] i [i:] o [ou] u [u:] Täishääliku hääldamisel on oluline selle pikkus, kuna sellest võib oleneda sõna tähendus (näiteks: *mama* – sõrmus, *mamā* – puhas).

Konsonante on 9:
f, g, l, m, n, p, s, t, v. Laensõnad inglise keelest võivad koosneda ka lisakonsonantidest: h, k ja r.

Vähehaaval on samoa keeles hakatud asendama tähte t ja n vastavalt tähtedega k ja g. Samoa keele hääldus on sama, mis inglise keeles, kuid täht *g* hääldub nagu *ng*.

Samoa keelel on kanooniline muster: K, T, K, T (konsonant, täishäälik, konsonant, täishäälik). Mitut konsonanti ühes sõnas kõrvuti ei esine, välja arvatud siis, kui sõna alguses on identsed silbid (näiteks: *momotu*, *tutuli* jne); sel juhul hääldatakse need *mmotu* ja *ttuli*.

Kõrisulghäälik (`) on konsonant, kuid seda ei loeta tähestiku koosseisu. Sõnas on see alati enne täishäälikut ja tähendab pausi ning selle mitteväljahääldamine või – kirjutamine võib muuta sõna tähendust.

Pikkusmärk (-) näitab täishääliku pikkust hääldamisel.

Isikulised asesõnad: nagu ka eesti keeles isikulistel asesõnadel sugu ei ole. Need jagunevad ainsuse (mina, sina, tema), mitmuse (meie, teie, nemad) ja duaalseteks asesõnadeks (mõeldakse kahte isikut). Tavaliselt järgnevad asesõnad verbile: verb-isik-sihitis.

Omastavate asesõnade puhul on samuti kolm vormi: ainsus, mitmus ja duaalsus.

Tegusõnad on esinevad ainult ühes algvormis – oleviku vormis, sõnalõpu pöördeid ei esine. Mineviku ja tuleviku märkimiseks kasutatakse eessõnu. [5]

Keelenäide

O ai lou igoa? – Mis su nimi on?

Ou te alofa ia te oe – Ma armastan sind

O si alii/tama'ita'i lea o le a totogiina uma – See härra/proua maksab kõige eest

Vili le leoleo! – Helista politseisse! [6]

Kirjaviis

Kasutusel on ladina tähestik. [7]

Veel huvitavat

Usutakse, et Samoa saare esivanemad jõudsid saarele umbes 3000 aastat tagasi Kagu-Aasiast. Esimene kohtumine samoalaste ja eurooplaste vahel toimus 1722. aastal, kui hollandlased avastasid Samoa saare. 1899. aastal Saksamaa ja USA jagasid Samoa saarestiku omavahel, kuid aastal 1900 USA okupeeris Samoa täielikult – see hakkas kandma nime Ameerika-Samoa.[8]

Viited

1. http://www.eki.ee/cgi-bin/mkn8.cgi?form=lg&lang=et&kohanimi=samoa+keel&f2v=Y&keel=&f3v=Y&allikas=&staatus=&nimeliik=&maakond=&vald=&kihelkond=&asum=&f10v=Y&f14
2. http://www.ethnologue.com/language/smo
3. http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?menu=004&LangID=96
4. http://www.quia.com/jg/66259list.html
5. Mayer, J. Samoan Language Program Guide, juuni 1982, lk 80-87
6. http://www.omniglot.com/language/phrases/samoan.php
7. http://www.ethnologue.com/subgroups/samoan
8. http://aboutworldlanguages.com/samoan

Välislingid

Samoakeelset muusikat:

- http://www.youtube.com/watch?v=dqzabDKFGfA
- http://www.youtube.com/watch?v=_8EubsO4zHE&feature=youtu.be

Kuidas palvetada samoa keeles:

- http://www.youtube.com/watch?v=YJ-IKZKyHk4